

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

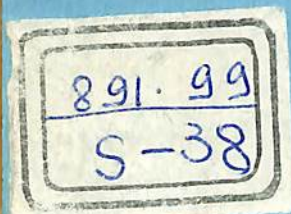
Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

5 572 ԱՆՆՐ - Գրքարարան

18378

ԱՕՊԱ

6 - 1880

ՄՈՒՐԱ

ԿՕՄԵՏԻԱ-ՎՕԴԸՎԻԼ
ՄԷԿ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ

ՄՈՒՐԱ
Եղ անիծում ամ չար մտքան
եղ չի տևում մի տարի,
Գեղարևուրի՛ ծախսոյն
Էնքան չունի մտքմարի:
ՐԱՆՅԻՒ ՓՈՒՆՁ: ԵՆԷ՝ 203.

ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ
ԷՄԻՆ ՏԷՐ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՅԻ

ՍԱԿԱՐԱԹԻՐ

1880

Ի սպարանի Էմին Տեր Գրեգորեանցի.

ԵՐԱԿԱՆ

Գրույար Ուղարկի Ուղեհանձնիտան:

2003

891.99
S-38 ✓

3311

ար

391.99

Տ. 38

ՄՕԴԱ

ԿՕՄԵԴԻԱ - ՎՕԴԵՎԻԼ
ՄԵԿ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ

Էդ անիծուած չար մօղան
Էջ չէ տևում մէ տարի,
Գէլաքնուրի ծախսըն
Էնքան չունի մուշտարի:
ԲԱՅՅԻԻ ՓՈՒՆԶ: Երեւ 203.

115011

ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ
ԷՄԻՆ ՏԵՐ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ

1880

Է՛մին Տէր Գրիգորեանցի պարտան:
Ե Ր Ե Ի Ա Ն

Дозволено Цензурою. 12 Мая 1880 г. Тифлисъ.

96404-42

10760-57

Типографія Эмина Теръ—Григорянцъ въ Эривани,
на углу Астафьевской и Бебутовской улицъ.

ՄԻ ՔԱՆԻ ԽՕՍՔ:

Սորանով լոյս է տեսնում մեր
երկրորդ թատրոնական
աշխատասիրութիւնը, որոյ հա-
մար աւելորդ չէր լինիլ ասել մի
քանի խօսք:

Մօզան մեզանում հետզհետէ
ծաղկումէ, նորա եկրպագուները կոյր-

զկուրոյն աւելանում են: Հետզհետէ մոռտք է գործում և հասարակ դասակարգի մէջ, դա, նամանաւանդ վերջինի համար, դառնում է, կարծես, մի կենսական պահանջ, մի ամենակարեւոր խնդիր . . . առանց հասկանալու դորան սպառնացող վնասը, առանց ծանրութեթե անելու ճընտղների կամ ամուսինների դրպանն ու կարողութիւնը և թէ դորանից ի՞նչ զրկանքներ, ի՞նչ անբաղդութիւններ են յառաջ գալիս՝ այդ, կարծեմ, ամեն մէկիս համար վարագուրված չէ:

Ահա այդ է, որ մեզ զրդեց, մի այդպիսի պատահած անցք լոյս աշխարհ հանել մեր կարողութեան չափ, թատրոնական ձև տալով

նորան և միւլենոյն ժամանակ պահպանելով տեղական բարբառը:

Դորա մէջ չի գտնիլ ընթերցողը ծաղրաշարժ տեսարաններ կամ սրախօսութիւններ, բայց դոցա փոխարէն-պարզ անցք, որ տեղի է ունեցել Երևանում, որոյ ընդհանուր կապը և ընթացքը բոլորովին հարազատ են նոյն անցքին:

Է. Տ. Գ.

ՄՕԴԱ

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՋԻՆՔ

ԳԱՍՊԱՐ, վաճառական, միջառատակ:
ԹԱԳՈՒՀԻ, սորա աղջիկը, 14 տարեկան:
ԹԷԿՂԻ, սորանց զբացի աղջիկը և թագուհու սերտ ընկե-
րուհին, 15 տարեկան:
ՎԱՐԳԱՆ ԱՂԱ, ձերունի վաճառական:

Անյաբ պոստհոստ է Երևանում:

ՄՕԴԱ

ԿՕՄԵԴԻԱ—ՎՕԳԸՎԻՂ ՄԵԿ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ

Տեսարանը ներկայացնում է մի
հասարակ սենեակ: Աջ կողմում
զուռը, սեղան և մի քանի աթոռ-
ներ. խորքում զուռը: Չախ կող-
մում լուսամուտներ և թախտ: Տե-
սարանը համեստ է և զուրկ ամեն
տեսակ շքեղութիւններից:

ՏԵՍԻՂ Ե.

(Վարագոյրը բարձրանում է. թեկզին նստած է թախտի
վերայ, իսկ թագուհին սեղանի մօտ՝ աթոռքի վերայ: Թագու-

հու երեսին երեսով է չափազանց բարկութեան արտասուք, որը շուտ շուտ սրբում է):

ԹԵԿՂԻ:

Բճ, այ, սուս կենալը ըտէնց կլի հճ, մար-
թամիջի ոչ շորդ ա երեվում, ոչ էլ զքար: Ախր
մի ասա տեսնեմ թէ դու ընչի՞ աէր ես:

ԹԱԳՈՒՀԻ, լացով:

Թէկղի ջան, դուստ որ մարթ քանի հնա-
զանդ ա ընում իր հօրն ու մօրը, էնքան էլ
զլին են նստում: Ա՛յ, հմի տեսնենք, էն օյինը
հանեմ հայրիկի գլուխը որ քէֆը դայ: Ես ըն-
չանք հմի ասում էի. մարթ ա, ինքը լա-
կհասկանայ թէ ինչ ա ինձ հարկաւոր:

ԹԵԿՂԻ:

Ո՞նց չէ, կհասկանա բճս, քու հօրն օղորմի,
հէնց քանի որ սուս կենաս, կկարծի թէ չես
հասկանում, ու ինչ ա որ մի քանի մանէթ
չխարջի, իրան չիմանալու ա դնում: Հալբաթ,
իրան էդ ձեռք կտայ:

ԹԱԳՈՒՀԻ, լացով:

Ախր Թէկղի ջան, մէկէլ մտածումեմ թէ

հօրս ոնց գոռեմ, ինչ ասեմ: Ախր ես ընչանք
հմի միշտ նրա կամքովն եմ ժաժ էկէ:

ԹԵԿՂԻ, արհամարհական:

Ինչ ասե՞ս, ո՞նց թէ ինչ ասես: Բա ի՞նչ
ասեց էն էն էն փռնչի Գրիգորի թողը, որ էս
սհաթին մի մինթանայ ա հաքնում, որ սկի
օրումդ էլ տեսած չես ընի:

ԹԱԳՈՒՀԻ:

Ախր ո՞նց արեց:

ԹԵԿՂԻ:

Էրիու ոտը մի մաշեկ դրեց ու հօր հետ բա-
րեբար կռիւ տուեց. հէրը մէկ ասեց ու նա էլ
տասնըմէկը, այ ոնց արեց: Մի տեսնես նրա
մինթանան . . . այ մինթանա: Փռնչի Գրիգորի
թոռն եմ ասում, որ հաքնում չի ու դուս գալի,
ոնց որ գոմի գոնիցը վարթ կպցնես: Ա՛յ, որ
էն մինթանից էլ մի հատ դու ունենայիր . . .
ջահիլ տղերքի Փոքիքը կգուս գային քեզհամար
ես իմ Աստօձը: (աշխո՞ժող) Ա՛յ մինթանա . . .

ԹԱԳՈՒՀԻ, լացով:

Ի՞նչ ուանգ ա:

ԹԷԿՂԻ

Կապիտ, ամն թունդ կապիտ. մաւր ուանդ
ա էլի, թէ ասում քիշմիրա:

ԹԱԳՈՒՀԻ, նոյնպէս:

Աբորկէք էլ ունի:

ԹԷԿՂԻ:

Իրէք զաթ:

ԹԱԳՈՒՀԻ, լացը աւելի սաստկացնելով:

Բանտեր էլ ունի ջերի վրէն, հմի մօդէն
ընէնց ա:

ԹԷԿՂԻ:

Ձիբերի վրէն ես ասում, թւերի ըստեղա-
րենքն ես ասում, ետեւի ըստեղարենքը . . .

ԹԱԳՈՒՀԻ, նոյնպէս:

Կոճակները ոնց:

ԹԷԿՂԻ:

Կոճակները . . . կոճակները բիրդան տաս
տասնը հինգ զուժին մենակ էն մինթանին շա-
րած, մի խօսքով մինթանա եմ ասում . . . ես
էլ պտի ոնց որ ըլի էն կտորից առնել ասմ

ու կարել տամ. ջհանդամը թէ մի օխտ ութ
մանէթ էլ կարիք կածենայ: Ամա բայց հաք-
նելն էլ կածենայ է:

ԹԱԳՈՒՀԻ, նոյնպէս:

Աւ, այ հէր, փունչու թոռը, որ բացի ցա-
մաք հացից սաւահի բան չունի ուտելու, էն
թաւուր մինթանա ա հաքնում, բաս ես իմ
մօր ախշիկը չնեմ թէ քեզ իմ ուզածը առ-
նիլ չտամ: Ես վաշ . . . կթողնեմ որ ինձ վայ
իմ թայդաշները ծիծաղան:

ԹԷԿՂԻ, ժպտողէմ:

Ծիծաղան ասիր միտս ընկաւ, ախշի. կիրա-
կի օրը որ Աստօճաճին ինք գնում ուխտ, ուստ
էկանք Մաթանին . . . էն գէորքի աղջիկն
ի՞նչ ա . . .

ԹԱԳՈՒՀԻ:

Հա:

ԹԷԿՂԻ, նոյնպէս:

Էն: Նրա վրի հազած ամեն բանն էլ մօդ-
նի էր, ամն գլուխը լեվանդի աղուխ էր կա-
պէ, որ էս էրկու տարի կլի՝ մօդից ընկել ա:
2

(Ծիծաղով) Մեր ակնշնչներքը որ տեսան թէ չէ մի փախոց քցեցին իրար մէջ ու մի ծիծաղ սարքեցին որ՝ էլ չեմ կարա ասի: Թէ ասեմ նա էլ բան հասկացաւ. մի կարմրատակեց, մի կարմրատակեց որ՝ դառաւ լարլարու. զլուխը կախ քցեց ու եալլա: Էլ մեր աչքին չերևաց:

ԹԱԳՈՒՀԻ Խղճալով:

Է, լաւ, խի՞ որ:

ԹԵԿՂԻ, դարմացած:

Ե՛ս, բա ըտէնցէլ բան կ'ընի՞, քն. մօղնի շօրերն ասեմ թէ լեվանդի աղլուխը:

ԹԱԳՈՒՀԻ:

Խի՞, լեվանդի աղլուխը ի՞նչ պակաս ա՞ որ, համ լաւ հարգի, համ էլ սալամաթ խաս աղլուխ ա՞ հօ:

ԹԵԿՂԻ:

Ինչ անեմ թէ սալամաթ խաս ա. մօղնից ընկել ա ու հարգութիւնն էլ կորել ա:

ԹԱԳՈՒՀԻ:

Բա հմի՞ ինչ են փապում:

ԹԵԿՂԻ:

Խի՞ որ, էդ էլ չես խմանում ախչի՞. հմի եա բազդաղի աղլուխ, եա, թէ որ շոք ընի, դազէ աղլուխ են կապում—չես տեսէ՞ . . . (Պէջ, ուրախ) Հա, զորթ իմ թաղա մեղալիօնն ու բրասլէթը տեսնը:

ԹԱԳՈՒՀԻ:

Չէ: Մեղալիօնի հմար ցէպոչկայ էլ անել եա:

ԹԵԿՂԻ:

Քա վոյ Ֆոդն իմ գլխին: Մեղալիօնն էլ ցէպոչկով կախ կամն:

ԹԱԳՈՒՀԻ:

Բա ո՞նց

ԹԵԿՂԻ:

Ս.Յ, տեսնումես, ինչ կնշանակի չտես ես, բա հերդ չի ամանչում որ քեզ ըտէնց զուրկ ա պահում. մեղալիօնի հմար երկու մատ, հլա իրեք մատ լնքի սե մախմուրէ լենա են առնում, անցկացնում ու ընէնց են շնքիցը կապում:

ԹԱԳՈՒՀԻ:

Խի՞ որ, էժանութեան հմար ա, հա՛, մախ-
մուր աէսոնկէն:

ԹԷԿՂԻ:

Էժանութիւնը որն ա, քա, — մօղէն ընենց ա:
Ա՛յ, կուզես գնանք տես:

ԹԱԳՈՒՀԻ:

Գնանք . . . ամա հայրիկս հմի կգայ է՛

ԹԷԿՂԻ:

Բան չկայ, ըստեղ չե մեր տունը՝ ձեռաց ետ
կգառնաս: (Պէր էն կէսով). Ամա ինչ որ ասեցի
չմոռանաս, հա՛, տես, սնց որ ես եմ անում,
ընենց էլ դու արա. սուղի, գոռի, լաց իլ, ասած-
ները մի՛ լի, տես ս՛նց ա միւս օրը բերում
ուզածդ:

ԹԱԳՈՒՀԻ, գնալով:

Ա՛յ, հմի կտեսնենք, թէ ամենն էլ միան-
քամից առնել չտուեցի:

ՏԵՍԻՒ Բ.

ԳԱՍՊԱՐ, ներս է մտնում միջի դռնից: Միայն:

Տես աշխարհը ինչ տեղն ա հասել է՛ . . .
Մարթիքը բխովից են փախչում, ամա բայց հմի-
կուայ կնանիքը բխովի մէջ են մանում . . . նոր
մի մենձաւորի կնիկ տեսայ որ, էս զխկում մին-
թանեն էնքան նեղ էր կարէ — միչին ժաժ գալ չէր
կարում, թէ որ ման էլ գալիս էր, ըսենց էր անում
այ՛ (յոյց է պոլիս պեսած կնոջ ման գալու չեւ, հա-
շի- ոպը ոպի տաւլ դնելով): Բաւքի մի առու ա
ռաստ գալի, ս՛նց պտի թռչէր . . . ետեի
փէշնէլ էնքան երգար էր աղբաթխերինը որ
բաց թողար է, ըստիան ընդեղ կհասնէր, հա:
Հմի ասէք թէ ինչ էր արէ էն երգար պոչի
հետ. մի մենձ զայթան էր կապէ մէջքիցը, էն
զայթանի ծերին էլ մի զատ կար՝ նրանով մին-
թանի ետեի էն ահագին եքա պոչը վեր էր
քաշէ, հազար ու մի տեսակ փոթեր էր գարսէ
ըստեղարէնք ու ընենց էր մանգալի . . . Մինը
հարցնող ընի ախր. թէ երգար պտի ընի՞ ընչի՞
ես վեր քաշէ, թէ կարձ պտի ընի՞ ընչի՞ ես
էնքան երգար կարէ . . . ըսէնց էլ խայտառա-
կութիւն . . . Ա՛յ անաքանդներ հազեր մի

քիչ կարճ կարիւլ տաք էր զնկումի պոչը ինչ կընի է—համ կարքին շնորքին կընի, համէլ մի էրկու շահի պակաս կնստի . . . օգուտ չի . . . վայ մ՛՞դա դուս քցող քու էն էն էն . . . ինչ ասեմ ախր որ սիրտս հովանա . . . Ամա փառք քեզ Աստօձ որ մեր ախշկերքը սրանցից հեռու են, թէչէ քու դուշմանը: Եօ, մեր ախշկերքը մարթի որթի են, ինչ կհաքցնես, հաքցրու, ո՞վ ա առաջիկ խօսողը, ի՞նչ կհամարցակեն . . . ո՞վ կհամարցակի . . . (Ման է գուշու: Մեջոյ): Վոյ, զորթ էն ո՞ր օրն էր տեսայ մեր ախշկերանց ու կնանքո՞նց (Ծառածու է) . . . միտս չի գալի . . . հա, նրանցից մի քանիսն էլ բիրդան 10—15 դուժին կոճակ հաւաքել էին մի մինթանի վրայ ու մի ընէնց էլ (յոյց գալով ման էհած չեւ ծառածու էերդով) կտոր կտոր գալով ու ծամուելով էլ ման են գալի որ կասես գուրերնատի ետ էն մենձ մենձ աղեքանց կնիկ ընեն . . . ամա բայց մօտիկանաս աննես ինչ մինը փունչու աչիկ ա, մինը գուրգեալի կնիկ ա մինը, չգիտեմ, սապօկչու քիր ա . . . եանի մերոնք պակաս են որ գովացի . . . թուրքը անիծած ա, ամա, խօսքը օրինաց—ասում ա „Բունի զոյասան նէջա զաչար“ հմի մեր հայ

կնանքոնցն ու աղջկերանցն ա . . . (գլուխը շարժելով ման է գուշու) Ափսոս չի իմ ախշկը, Թաքուհին, զրուտ որ Աստձու գառնա. զվորը ծռես դէնն էլ կէթա . . . (հարբ) ես էն թաւուր ախշիկ կրպահեմ, կմենձացնեմ . . . (Երբ էերել) Ամա իմ օղորմած հոքի կնիկս ինչ հօր որթի էր—որ շորը վոէն քրքրուէր՝ չէր ասի թէ առ, ընչանք որ չաննէի ու չառնէի . . . վա, ախշիկս էլ նրա կտորը չի . . . (Մեջոյ) զորթ հմի վարթան աղէն էլ կգայ ու, Թաքուհին դեռ հալա սմաւարը չի քցէ . . . Թաքուհի, . . . Թաքուհի . . . մի տեսէք ինչ տղայ եմ ճարէ Թաքուհու հմար . . . Թաքուհի:

ԹԱԳՈՒՀԻ, կուլտի ետեկց:

Համու . . .

ԳԱՍՊԱՐ

Ինչ էլար է, մի ստեղ արի . . . (հանդիսահանայ) Առուտուրներս էլ քեասագ ա, ախպեր, էլ փող չկայ էս անիծած էրեւանումը ինչ ա, ընչանք մի արշին չիթ ես ծախում, Ֆոքիդ ըստեղ են բերում: Հազար մի տեսակ օրթումներ ես ուտում ու անջախ անջախ ես մուշտարուն . . .

վան, էս անջիկը խի՞ չի գալի՜ր . . . Թաքու-
հի . . . փիւս . . . Թաքուհի:

ԹԱԳՈՒՀԻ, նոյնպէս:

Ի՞նչ ա է . . .

ԳԱՍՊԱՐ:

Չոռը պինչդ ա վա. սօ մի ըստեղ արի է,
բան եմ ասում ախր:

ԹԱԳՈՒՀԻ, նոյնպէս:

Գալիս եմ:

ԳԱՍՊԱՐ:

Ձէնդ լուսներ ու քեզ չենք տեսնում . . .
Թաղա հարս հօ չես, որ երես բացուկ տանք
ու նոր էրեսդ տեսնենք . . . փիւս (Բարխուդ)
Թաքուհի . . .

ԹԱԳՈՒՀԻ, նոյնպէս լացակրկնած:

Չեմ . . .

ԳԱՍՊԱՐ:

Ո՞նց թէ չեմ, բան եմ ասում, մի ըստեղ
արի . . . չեմը որն ա . . . (Տիգր) Ախչի, Թա-
քուհի . . . սօ մի դէսն արի է . . . (Տի-
կոյ): Ըստեղ բան կայ . . . ինչ որ ա էլի մի . . .

(Հոմայ գնումէ որեպի ոջ որոտը ե նայում է նորո-
նից միտ սենեակը) Ը՛րմմ . . . ասեցի որ բան
կայ . . . ընենց ա թթռչնէ որ՝ կասես հնդու-
հաւ ընի . . . Թաքուհի . . . խի՞ ես թթռչ-
նել բալամ, արի ըստեղ մի տեսնեք ցաւդ ինչ ա,
ասա որդի . . . մի դէսն արի . . .

ՏԵՍԻՎ Գ

ԳԱՍՊԱՐ եւ ԹԱԳՈՒՀԻ:

ԹԱԳՈՒՀԻ, ներս գալով և աչքերը սրբելով:

Հը, ինչ ես ասում:

ԳԱՍՊԱՐ

Էդ աչքերդ խի՞ ես սրիում, բալամ, ի՞նչ կայ,
տեղդ հօ չի՞ ցաւում . . . Թէ ըտէնց բան կայ,
ասա, որթի, ձեռաց էն պառաւ Նուբարին կան-
չենք, նա լաւ հեքիմ ա:

ԹԱԳՈՒՀԻ, լացը նորոգելով:

Յողեմ ես նրա գլուխը:

ԳԱՍՊԱՐ, զարմացած:

Վ ա . . . բաս ինչ ա, մի ասա տեսնեմ է:

ԹԱԳՈՒՀԻ:

Ը՛մմ . . . բա . . .

3311

10/100-57

ԳԱՍՊԱՐ, նոյնպէս:

Տօ մի թէզ արա ասա ու թէզ զնա սման-
լարը քցի, մարթա գալու . . . ինձ հետդ
մլուկ մի անիլ է:

ԹԱԳՈՒՀԻ:

Ը՛մ, չեմ . . .

ԳԱՍՊԱՐ, չարացած:

Ոնց թէ չեմ . . . ես քեզ շանց կտամ
չեմ . . . էրկու սհաթա ինձ զուռնիդ տակին
պար ես ածում թէ ինչա բանի վրայ ես . . .
(Թագուհին տեղի լաց է լինում): Վա՛ (հոկոս) ինչա
բալա ջան, ինչ ա, չի՞ մօրդ ես միտդ քցէ, հը
. . . բան չկայ . . . որթի . . . աշխարբա,
որթի, վախումես մենք էլ նրա օրը չնկնենք . . .
մի լաց իլ բալէս, մի լաց իլ . . . ասա տես-
նեմ քե՛ֆդ ի՞նչ ա ուզում, ասա հէնց էզուց
առնեմ, ասա, բալէս:

ԹԱԳՈՒՀԻ:

Բա՛. աշխարբն աշխարբով էլաւ ու էլե ես
ըսենց եմ:

ԳԱՍՊԱՐ:

Ըհը . . . ո՞նց թէ ըսենց ես . . . (Ե՛ր

հասնանայով եւ ծողրելով) ըլ՛մմ . . . մարթ չը-
քրթանք քեզ հմա հա՛ . . . բան չկայ, էքուց
էլօր էլ էն կքթսենք:

ԹԱԳՈՒՀԻ:

Պողեմ ես մարթի զուռն էլ, իմ ի՞նչ վախ-
տըն ա, դեռ հլա լաւ հաքնելուս ու ման գալուս
վախան ա, ես ի՞նչ եմ անում մարթը . . .

ԳԱՍՊԱՐ:

Ե՛, վառք Աստծու, ամեն բանդ էլ տեղն ա
էլե, էլ ի՞նչ ես ուզում . . . հա՛, ասիր գլխիդ
աղլուխ առնեմ, աչքիս վրայ, էսօր մօռացայ,
թէ էզուց տուն չեկաւ, ինչ ուզումես ասա . . .
դէ՛, թէզ արա, պրծի, սմաւարը քցի, մարթ ա
գալու:

ԹԱԳՈՒՀԻ, լցուած սրտով:

Փա՛հ . . . մի աղլուխով ուզում ես խափի
հա՛ . . . խալխի աղջկերքը մօզնի շորեր են
հաքնում, սհաթ, մեղալիօն, ճակատի քորոց,
խաչ, չեմ գիտի թէ ընչեր են քցում, մարթամի-
չի մարթ են էրևում, ամա ես էլե էս եմ, էլե էս:

ԳԱՍՊԱՐ, զարմացած և սասած:

Ըհը . . . աչքս լիւ . . . մօղնի շորեր . . .
մօղնի . . . (սասած) մօղնին ո՞րն ա, աղչե, ի՞նչ
ես ստում . . . (հանդիսակոնայ) Ա՛յ քեզ օյին . . .
մօղէն մեր տունն էլա ուզում մտնի . . . (չեւը
չեւի իբեղով) վայ հարայ . . . ընչանք հմի ես
էի սրան գովում, աշխարքի մէջ ինձ էրնէկ էի
տալի, որ էս թաւուր աղջիկ ունեմ ու հմի
ըսնց . . . (Թագուհուն) գնա, գնա բանիդ,
ամաւարը քցի—մօղի անում մի տա թէ չէ . . .
հընա . . .

ԹԱԳՈՒՀԻ, չարացած և լացով:

Ի՞նչ ա ինչ, բա ըսնց էլ էս այամին աղ-
ջիկ կաահեն, մի տես իմ թայգաշներին է, մի
տես էն զազազ Գէվոյի աղջկան է, մի տես փը-
ռնչի Գրիգորի թոռին, Մկրտչենց Կատօյին, Քար-
կուտուտենց հարսին, Մարուքենց Թէկղուն,
Կարօյենց Աննային, Կուռկուռենց Մաթանին . . .
որ մինն ասեմ . . . մի նրանց էլ տես է, նրանք
ո՞վ են, ո՞ւմ շունն են, հըն ո՞վ գիտի սկի տանն
էլ մի կտոր հաց չունեն ուտելու, ամա նրանց
հարուստը մի մտիկ արա, մի նրանց էն Ղքսե-
րին մտիկ ու ետե ասա:

ԳԱՍՊԱՐ, բարկացած:

Տօ նրանք մենձով ու պուձուրով զալաթ են ա-
նում, գըլինները քարոջն են տալի որ ըտէնց են
անում, մի մենձ սխտոր էլ նրանց հերերն ու
ախպերտինքն են ուտում, որ ըտէնց են անում
. . . : Փիւճա . . . գնա, գնա ջհանդամվի
սմաւարը քցի ինքդ էլ թամուզ հաքնուի, ա-
մօթ ա, մարթ ա գալու . . . հմի ուր որ ա
աշկերտն էլ կգա, տեղ եմ զըկէ, մնացածն էլ նա
կանի: (Թագուհին չի շարժում պեղից: Հանդիսակոնայ)
Ըսնց էլ բան կլինի . . . ես ընչեց եմ փախ-
չում, տես ըչի եմ ուստ գալի . . . Մեղա
քեզ աէր Աստօճ հա . . . ախր մեր առու-
տուրը . . . (պենսում է Թագուհուն) Ախի, դու
հըն ըստեղ ես . . .

ԹԱԳՈՒՀԻ, բացասական շարժուելով:

Չեմ . . .

ԳԱՍՊԱՐ:

Ո՞րնց թէ չեմ:

ԹԱԳՈՒՀԻ, նոյնպէս:

Չեմ . . .

ԳԱՍՊԱՐ:

Փիւճա . . . տօ գնա ամաւարը քցի է

ԹԱԳՈՒՀԻ:

Ը՛մմ . . .

ԳԱՍՊԱՐ, աւելի բարկացած և հանդիսականաց:

Վ՛յ, ըսենց բան հէջ տեսել է՞ք . . . (երան
լսողիւմ եւ հակող) Ա՛յ որթի բոլ էլաւ, ամօթ ա
. . . դու հօ նրանց թայր չես . . . ակար չես
իմանում թէ էն թաւուր ակազկերանց հերերն
ու ակապերները ինչ հալի են է՞ . . . ընչանք
ըստեղ պարտքի մէջ թաղուած են . . . էքուց ա
թէ էլօր պարտքատէրերը վիներին կչոքեն ակար:

ԹԱԳՈՒՀԻ:

Խի՞ որ, դու էլ պարտք ունիս հա՛:

ԳԱՍՊԱՐ, առանձին ինքնահասանութեամբ:

Չէ, որթի ինձ պարտքը որդիան ա, հլա շա-
տերը ինձ են պարտական, մագեամ դու էն-
թաւուր հեր ունեն:

ԹԱԳՈՒՀԻ:

Բա՛: Նրանք որ պարտք ունեն ու ընենց են
պահում իրանց ակազկերանց ու քուերտանց,
բաս դու որ չունես ըսենց պաի պահես:

ԳԱՍՊԱՐ, խօսքում բռնուելով:

Ա՛յ քեզ բան . . . ես ինքս իմ լեզուովս

թալաք ընկայ: (Թագաւորան:) Ա՛յ որթի, ակար
ես էլ ինձ ու գետրայ պարտքեր ունեմ . . .
Ա՛խր . . . դէ լաւ, լաւ, թէ էգուց աղուխոյ
չեկաւ, ինչ ուզումես ասա:

ԹԱԳՈՒՀԻ, մի փոքր սիրտ առած:

Ա՛ղբուխը որն ա, այհո՛ւ:

ԳԱՍՊԱՐ:

Բաս էլ ինչ ես ուզում ակար:

ԹԱԳՈՒՀԻ:

Ես ումից եմ պակաս, որ էքան զուրկ եմ
մնացէ . . . մի խալիսի ակազկերանց էլ մաիկ
արա. էնթաւուր մինթանէք են հաքնում որ՝
ամեն մինը բերդան եռսուն քառսուն արչնից ա:

ԳԱՍՊԱՐ, արհամարհելով:

Հմի դու էլ ես ուզում ուզի էնթաւուր
մինթանէք . . .

ԹԱԳՈՒՀԻ, հաստատ:

Բա՛ . . . ումիցն եմ պակաս:

ԳԱՍՊԱՐ, դառը փռակացնելով:

Հմի դու էլ ես ուզում էն տաս տասուերիու
դուժին կոճակաւոր մինթանից . . . :

ԹԱԳՈՒՀԻ:

Խի՞ պտի փռնչու թռուր հաքնի ու ես չհաք-
նեմ . . . խի՞ նա մենձ մախկուլ շունն ան:

ԳԱՍՊԱՐ, առանձին:

Ա. չքս լիս . . . (Արհամարհուն) Հմի ո՞րիցն
ես ուզում. էն քառսուն արշնանոց մինթանից
թէ էն չանգալներով վեքաշովի մինթանից:

ԹԱԳՈՒՀԻ:

Պու բեր կտորը, ես գիտեմ ինչ թաւուր
ձեիլ կտամ:

ԳԱՍՊԱՐ, արհամ, նայելով և յետոյ համոզելով

Չէ, որթի, մեղ ինչ կսաղի էդ թաւուր մին-
թանէքը . . . ամթա բալամ . . . աննողն
ինչ կասի:

ԹԱԳՈՒՀԻ:

Տեսնողն ի՞նչ պտի ասի որ մոզայ ա:

ԳԱՍՊԱՐ, նեղացած:

Հի՛մ . . . մո՛զայ ա, . . . Տօ, մողէն ո՞րն ա
ախչի, ինչ մոզա . . . մոզա չի ու մոզայ ա,
մոզայ: (Արհամարհուն Բարդուղիմէոս): Հմի էն շո-
րերը որ հաքնում են — ասում ես մո՛զայ ա

էլի . . . սաղում ա էլի . . . ես իմ Ֆոքին որ
էն վերջի մոյդան նրանից շնորքով ա:

ԹԱԳՈՒՀԻ:

Հա, դու ինձ հմար առ . . . թող մոյդայ
ըլնեմ:

ԳԱՍՊԱՐ:

Պէ՛ դէ, ձէնդ կտրի՛, բո՛լա . . . էդ թաւուր
մողէքը իմ դունովը չեն մոնի, չեն . . . Անդա-
ջեցրդ հան . . . Պէ՛, ջհանդամուի, էլ մի
կաննի, ամաւարը քցի:

ԹԱԳՈՒՀԻ, երկիւղով և բացասական շարժմունքով:

Ը՛մմ . . .

ԳԱՍՊԱՐ, աւելի բարկացած:

Հըմ, էլի սատանի թարս ոտին կաննեցիր . . . :
Ես քեզ ասում եմ չի ըլի, չէ՛ . . . ես մուֆթա
փող չունեմ որ համ մոխեմ համ էլ ինձ վրայ
ծիծաղեն, . . . ինձ մասխարա անեն ու ամե-
նից եղև էլ ասեն թէ՛ Ֆլանի ախչիկը մոյդայ
էր դառէ: . . . Ինձ նամուս ունեմ, նամուս
. . . էդ մոյդէքը անգաջեցրդ հան ու գնա
բանիդ, թէ չէ . . . :

Չեմ . . .

ԳԱՍՊԱՐ, չափազանց բարկացած:

Տօ ես քու հէրն էլ եմ անիծէ, սօ քու մօ-
ղէն էլ եմ անիծէ, սօ քեզ էլ եմ անիծէ . . .
զո՛ւս, զո՛ւս եմ ասում իմ տանից, որ էլ քու
թողը չտեսնեմ . . .

(Թագուհին բացով դուրս է գնում աջ դռնով:)

ՏԵՍԻՒ Դ.

ԳԱՍՊԱՐ, միայն բարկացած.

Բռէնց էլ բան կլնէր, որ իմ գլուխն էկա՛ւ:
Բռէնց էլ ցին կլէր, որ իմ առնն էլ մտա՛ւ: . . .
Ախր մի էրկու սհաթ առաջ ես մեռել էի խալ-
խի կնանքոնց վըայ ծիծաղալով ու հմի ես եմ
էրվում ու տանջվում էս զխկում մօյղի հմար
. . . (ուշ գէլով սխալը) Մօյղի ա, մօղի ա, թէ
ինչ զահրմար ա իմ զխկն . . . Ըստուր հրմա-
րա ասած թէ. մի ծիծաղա խալխի վըա, թէ
չէ քու գլուխը կգայ, գրուստ որ հմի էկաւ է
. . . : Ախր ախսոս չէին մեր էն մինթանէքը՝
ըստեղանց ընչանք ըստեղ (չոյց ասուով Ֆէլին շարժը)
բուզմով, սիրուն . . . դեռ հլա մի կէս թիզ

էլ կարճ գեանիցը: (Ֆէլոյ) Ինչքան օղորմածիքս
հաքնում էր հաքնում մինթանէն ու ետե էլ
որ մաշում էր, քանդում էր սիրունիկ ու, եա
մութաքու էրես էր շինում, եա փարգէք էր
շինում, եա ըրէխու հմար տակաշոր էր շինում
. . . ամա հմի էս զխկում մօղնի ձեւած շորը,
ըսկի մի տիկնու շոր էլ չե դառնում, էնքան որ
նրանք են կտոր կտոր անում, փութում ու վեր
ածում . . . Աստօճը վկայ ա . . . (Միջոյ: Ման է
գալխ գլուխը շարժելով եւ յանկարծ): Դորթ, էն
գեաղէն ինչ էլաւ ախր է: (Գնում է):

ՏԵՍԻՒ Ե.

Թ Ա Պ Ո Ւ Հ Ի, յետոյ Թ Ե Կ Գ Ի:

ԹԱԳՈՒՀԻ, աչքերը կարմրած ներս գալով, միայն:

Գննց . . . բն . . . հալթաթ որ ըսէնց կա-
նեմ, ջհանդամը գեօըր թէ դուս կանի . . .
Ամա որ ձարի, որ տրաքի ընչանք իմ ու-
զածը չառնի՛ ես իմ գիտեցածս պտի անեմ
. . . : Բն, հէնց էս մեր Թէկղուն տես-
նում էք. մի տեսէք թէ ինչ շորեր ու գքսեր
ունի, հլամ էն ամէնը բօլ չէր մէղալիծն ու
բրասլէթն էլ թաղայ ա առնիլ տուեր . . .

(լայտիկնոս) Բա ես ինտան չեմ . . . էս ամենը
հենց իմ գլխիցն ա կարուէ . . .

ԹԵԿՂԻ, ներս մտնելով:

Հը, ախչի, էլ լսի՞ ես էդ օրին, ինչ խա-
բար ա:

ԹԱԳՈՒՀԻ:

Բա . . . ասու՞մա մոզան իմ դռնիցը մտնիլ չի:

ԹԵԿՂԻ, հետաքրքրութեամբ:

Ինչ ա որ, լաւ սիրուն կպար:

ԹԱԳՈՒՀԻ:

Քու հաւան կացածը. ինչքան ասեց սրմա-
ւարը քցի, էս արա, էն արա, ամա ես սկի ամե-
նեին տեղիցս ժաժ չեկայ:

ԹԵԿՂԻ:

Ետե՞:

ԹԱԳՈՒՀԻ:

Ետե էն տեղը հասաւ որ ասեց դուս իլ . . .
զորթ ախչի, թէ որ դրուստ որ դուս արեց, ես
ինչ անեմ էն վախար:

ԹԵԿՂԻ, սաստիկ ծիծաղալով նորա խօսքի վերայ:

Ինչ էրեխա էրեխա խօսում ես, ախչի . . .

ԹԱԳՈՒՀԻ, զարմացած:

Ինչ ա որ:

ԹԵԿՂԻ:

Ըտէնց էլ բան կընի, քա: Նա կարա սկի
քու ոտը շէմքից դուս դնի: . . .

ԹԱԳՈՒՀԻ:

Է՛ բան ա, բարկութիւն ա՛ արաւ արաւ, էն
վախար:

ԹԵԿՂԻ:

Ախր ո՞նց կլի է՛ Ախչի, դու հանաք մաս-
խարութիւն ես իմանում դուս անելը . . . էն
էլ ախչիկ խիզանի՞ն . . . էն էլ քէ պէս մի
հասած ախչիան . . . : Այհո՛ւ ո՛ւ . . . :

ԹԱԳՈՒՀԻ:

Եանի զո՞րթ ես ասում, որ չի կարա դուս անի:

ԹԵԿՂԻ:

Թէ որ դուս անի . . . թէ որ ոտը շէմքից
դուս դնի, բաս ես իմ մուրազին ո՛չ հասնեմ,
բաս արի ու մի լաւ կում արա ու էրեխա թքի,
բաս արի էս իմ ջուխտ աչքս հան: Ի՞նչես
ասում քա. դուս անի դուս անի, էն էլ ո՞վ, քու-

հէրը . . . Էն էլ Էն կակողաներես մարթը . . .
նա հմի փոշմանած էլ կլի, որ քեզ ըտէնց խօս-
քա ասէ; ես իմ Աստօձը:

ԹԱԳՈՒՀԻ, սիրտ առած:

Հմի ասում ես պինդը բռնացնեմ էլի:

ԹԷԿՂԻ:

Դու պինդը բռնացրու, մի՛ վախի, ինձ լի
ու չես փոշմանի . . . բախտդ էլ էնքան կարել
ա որ կակողաներես մարթա . . . (Մեջոյ) Ախչի
քու հէրը իմնընի հա, էդ թաւուր բաներ կու-
զեմ նրանից (արհամարհան) մօղնի մինթանա
կուզեմ նրանից . . . այ հո՛ւ . . . էլ բուլվար
ու կլուր կթողնեմ որ մնայ, էլ թիատր ու ուխ-
տատեղեր կթողնեմ որ մնայ . . . չեմ զիտում էլ
զոնախլը ու լօտօ կթողնեմ որ մնայ . . . հլամ
վախեցի (ծիծաղով) որ զրոշկայ ես Փայտօն էլ չառ-
նել տամ ու նրանով ման դամ (բարչք ծիծաղ):

ԹԱԳՈՒՀԻ:

Լաւ, լաւ, դրանք թող Թէկղի ջան ու գնա,
հմի ուր որ ա կգայ հայրիկս, գիտեմ, չունքի
մարթ ա գալու: Քեզ ըստեղ անանի, լաւ չի,
վախումեմ բան հասկանա:

ԹԷԿՂԻ:

Հա, թէ որ ըտէնց ա ես գնացի, ամա ինչ
որ ասի հա . . . պինդ կենաս հա . . . քեզ
հմար եմ ասում ախչի, թէ չէ ի՞նձ ինչ, ասում
եմ դու էլ մարթահասարում ընես, դու էլ քու
թայ ախչկերանցից պակաս չմնաս . . . (հա՛ե-
նայով գնայ, յէր է դասնում): Ա՛յ, էլ եմ ասում:
ընկի ոտերը, ձեռ ու ոտը պաչի, աղաչի, պա-
ղասի, թէ որ տեղն էլ ընկնի հարբուզորբ արա
նրա ասածները մի լի, ինչ որ ասի թարսը
արա ու դու քու ուզածը ուզե ու ասածդ արա
. . . հասկացա՞ր: (Դուրս վաղէլով) ես գնացի:

ԹԱԳՈՒՀԻ, ետեկց:

Լաւ, լաւ, ես զիտեմ հմի: Դու գնա:

ՏԵՍԻՒՂ:

ԹԱԳՈՒՀԻ յետոյ ԳԱՍԳԱՐ:

ԹԱԳՈՒՀԻ, միայն:

Սուտ ա ասում հմի Թէկղի՞ն . . . ես իմ
Աստօձը որ զրուսա ա ասում . . . բա էս էլ
օր ա որ քաշումե՞մ . . . թէ որ ես էլ խալիսի
ախչկերանց նման ընկի, ընչանք հմի ես ո՞ւմ
նից պակաս կհաքնուէի . . . բիրաղի էլ իմ

շունը կընէին հօ . . . (Մեջոյ) Էսքան տարեկան
 ախշիկ եւ մի մօղնի շալ մինթանան ի՞նչա՛ մի
 մօղնի շալ մինթանա էլա իմ օրումը չեմ հաքէ
 . . . բա ես ջահել չեմ, եւ սիրտը չի ուզում
 (մոն է գայիս): Ա՛խ . . . թէ մի ես էլ էն Կա-
 սոյի մինթանից հաքնէի, էլ դարդ չէի ունենա
 . . . ախր չէք իմանում թէ ինչ թաշախուստի
 մինթանա ա է՛ . . . մեռնեմ ես էս մօղա մօ-
 կօնողի գլխին . . . ետարք Կատօն էն մինթանի
 վեկրիկը (ВЫКРОЙКА) որդիան ա քթէ, թէ կա-
 ըիլ ա տուէ չեմ իմանում: մի խօսքով դու նրա
 էն սկլատիէքին մօիկ, նրա էն աբրիկէքանցը
 մօիկ, նրա կոճակ ու ջէբերին մօիկ, Փորմ ու
 Փասօնին մօիկ . . . (Էտրիպոճ) Ը՛հմ, ես իմ
 մօր ախշիկը չնեմ, թէ իմ ուղածը անիլ չտամ
 . . . դու մի ետվա՛ն . . .

(Պրոպի Կասպարի չոյնը լսումէ). Աղա՛ն . . . Մեղ-
 քում . . . Մեղքում . . . Փիա՛ն . . . ինչ էլաւ
 էն անիծածը):

ԹԱԳՈՒՀԻ:

Ը՛հը . . . էկաւ . . .

(Ներս է մանում Գասպարը, Թագուհին ցոյց է տալիս թէ
 իբր սաստիկ լաց է լինում:)

ԳԱՍՊԱՐ:

Տօ էն հառուամդադէն չեկա՛ւ (նկատում է Թա-
 գուհու լացը): Վա՛ն . . . ախշի հլա լաց ես
 ըննում . . .

(Թագուհին աւելի ձայնը բարձրացնելով հեցկտումէ)

ԳԱՍՊԱՐ, գութով և գրկախառնելով:

Բո՛յա, բալա ջան, բոլա մի՛նուճար ախշիկ
 ջան, բոլա:

ԹԱԳՈՒՀԻ, լացով:

Մի՛նուճար ախշիկ եւմ, ընդուր հմար ես տա-
 նից դուս անում է՛:

ԳԱՍՊԱՐ, չամոզելով:

Է՛հ . . . ասե՛ք ասեցի, բարկացած էի՛ ա-
 սեցի, բալէս . . . արտասուներդ սրիի, անօթա
 . . . հէր եմ, կբարկանամ էլ բա՛ն . . . հօ դուս
 չարեցի քեզ էն սհաթին . . . տեսար՝ ես դուս
 գնացի . . .

ԹԱԳՈՒՀԻ, առանձին:

Թէկզին ինչ սրանց Փանդը գիտի է՛:

ԳԱՍՊԱՐ:

Դէ վեկաց, ամօթ ա, սմալարը քցի, հմի էն

մարթը կբայ . . . ինքդ էլ մի թամուզ հաք-
նուի . . . չայն էլ դու կբերես, հասկացմբ:

ԹԱԳՈՒՀԻ, խկոյն լացը կտրելով և ուրախ:

Հայրիկ ջան, ասուամես էքուց կառնես էն
մինթանից:

ԳԱՍՊԱՐ, առանձին:

Այ քեզ բան . . . կակող դամարիցս բռու-
նեց . . . է՛հ, ինչ ես էդ մոդէքանցը կպէ,
ամօթ ա որթի, զլխիցդ հան, բալամ:

ԹԱԳՈՒՀԻ, խնդրելով:

Հայրիկ ջան, հայրիկ, ոտիդ տակին մեռնեմ
հայրիկ ջան, քու ցաւը տանեմ հայրիկ ջան
(չէսօր ուժով քաշում է եւ համբարում): Հէնց ինչ
որ ասես, մի նմուտ գետին չեմ քցի, հայրիկ ջան:

ԳԱՍՊԱՐ, կակղած, առանձին:

Տէր ողորմած Աստօճ հա՛ . . . Սատանի
ձեռք ընկանք մենք էլ . . . Ախր ըսէնց են
անում, որ մարթի բողաղ են կտրում է . . . Դէ
արի էս աղաչանք, պաղատանքին զիմացի . . .
(հանդիսակ.) թէ մարթ էք, զիմացէք հը . . .

ԹԱԳՈՒՀԻ, կռանալով և կամենալով ոտքը համբուրել:

Հայրիկ ջան, հայրիկ . . . (առանձին) կակղեց . . .

ԳԱՍՊԱՐ, բարձրացնելով թաղուհուն:

Մեղա քեզ Աստօճ հա . . . (համենայնով հա-
մաշէլ) Այ որթի, ախր դու իմ դարդը չես հաս-
կանում . . . դու դեռ հըա ջահել ես բալամ
. . . Դու որ ուզումես էդ թաւուր թաշա-
խուսաներ բանացնես, ախր էդ զխկումին էրկու
բան ա խառնում է՛ . . . ինչ անեմ որթի,
թէ չէ չեմ ուզի . . .

ԹԱԳՈՒՀԻ:

Ինչ ա որ, ինչ ա խառնում հայրիկ ջան . . .
իմ սրտի սին հայրիկ ջան . . .

ԳԱՍՊԱՐ:

Այ որթի. մէկ որ էդ թաշախուսաներին իմ
մէջիլը չի զիմանա, մի իրեք անքամ որ էն թա-
վուր շորեր հաքնես՝ պտի տուն ու տեղս ծախեմ
որ քու ուզածը կատարեմ, բալաջան, ամա
բայց քեզ եմ հարցնում, կլնի:

ԹԱԳՈՒՀԻ:

Էդ ոչինչ . . . բան ունես ասա, քու գլուխը
սաղ ըլնի ինձ հմար:

ԳԱՍՊԱՐ:

Ոչինչ ես ասում. չես իմանում բալա ջան, թէ

կապէկները ինչ դժարութիւնով են աշխատում,
 չես իմանում թէ մի կապէկի ետեւից քանի գիւլ-
 լա ենք քցում ու անջախ անջախ ենք ձեռք
 բերում էն կապէկը, ես քանի քանի անքամ
 ենք Ֆոքիներս կորցնում ու մեռելներս գերեզ-
 մանից հանում ու անջախ անջախ ծերը ծե-
 րին հասցնում . . . ամա դէ դու ասում ես
 „էդ ոչինչ“ . . . էդ որ ոչինչ բաս ի՞նչը ինչ
 . . . Բ՛ա . . . մէկէլ էս ա որ, այ որթի,
 հմի տանտանու խօսենք, դու որ հզպէս զար-
 թարուես թէ մինթանէքով, թէ զքսերով, քեզ
 ո՞վ կաննի . . . քեզ եմ հարցնում հ՛ր . . .

ԹԱԳՈՒՀԻ:

Ֆողեմ ես առնողի գլուխը, ես էս տանից
 ոտս դուս չեմ գնի:

ԳԱՍՊԱՐ:

Դու ըտէնց կասես . . . քեզ էդ կազը, որթի:
 Ախր դու մի Ֆիքր արա . . . մտածի . . . հաս
 կացի որ էդ թաշախուստներդ տեսնող իմ թայ
 մարթկերանց աղերքը քեզ չեն առնի, կվախեն
 շորերիցդ „նրա թաշախուստների տակիցը չենք
 կարա դուս դայ“ կասեն . . . չինովիկն էլ լա-

յող չի անի մեզ . . . բա ես ինչ անեմ, այ
 որթի, էն վախաը էլ ո՞ւմ տամ քեզ . . . դու
 ասա հ՛ր:

ԹԱԳՈՒՀԻ:

Ֆողեմ ես նրանց գլուխը. ես օջովի չեմ ուզի:

ԳԱՍՊԱՐ:

Բ՛ա, ըտէնց ա որթի, հմի հասկացնի: Ախր
 սաբարը ըտուր խաթէր հմարա, որ քու ուզածը
 չի ընում է՛ . . . (չստացու) Հ՛ա, դէ գնա բալա
 ջան, ամաւարը քցի, թէզ արա, մի ուշացի:

ԹԱԳՈՒՀԻ, Թուրալով:

Մինթանի կտորը էքուց կրերես, հայրիկ ջան:

ԳԱՍՊԱՐ, բարկանալով:

Չէ, չէ, ու չէ, հասկացնի . . . Տէր ողոր-
 մած Աստօձ հա. գիլն գլխին աւետարան կար-
 թացին, ասեց թէ թէզ արա, ոչխարները տա-
 րան . . . վիճա՛ . . .

ԹԱԳՈՒՀԻ, նուրէն լաց լինելով

Ըմմ . . . բմ . . .

ԳԱՍՊԱՐ, առանձին

Ես ինչ անեմ հմի, հը . . . թէ վերցնեմ
ոտիս տակովը տամ ու մին, էրկու, իրեք . . .
վախմեմ մի ֆեսա տամ, ախչիկ խիզան ա, հա-
մէլ դէ ծնողի սիրտ ա, ինչ անեմ: Արի հմի
սրան հասկացրու որ մի քիչ էլ կարման նի պազ-
վօլայետ . . . (աւելի բարկոյած) Ախչի թէզ արա
ամաւարը քցի է . . .

(ԹԱԳՈՒՀԻ, աւելի և աւելի սկսում է լալ: Գասպօրը
բարկացած ման է դալիս, Թագուհու լացը սկսում է կամաց
կամաց նորա գոթը շարժել: — Վակրում է:

ԳԱՍՊԱՐ:

Դէ լաւ լաւ որթի ջան, թող քու ասածն
ընի հը . . . ճարս ինչ . . . ովվէ . . .

ԹԱԳՈՒՀԻ, վեր թռչելով տեղից և ուրախ:

Էգուց կբերես, հայրիկ ջան:

ԳԱՍՊԱՐ, խեղճացած:

Ճարս ինչ . . . ջանս էլ չի դուս գայ:

ԹԱԳՈՒՀԻ, թռչելով հօր գերիւր: ուրախ:

Վայ ես քու հոքուն մեռնեմ, հայրիկ ջան
. . . (վրս սալով) հմի, էս սհաթին սմաւարն
էլ կքցեմ, թամուզ էրեսս ու ձեռքերս էլ կլուս-

նամ, կհաքնուեմ, չայն էլ կքցեմ, ստաքանները
կսրփեմ ու կսպասեմ ղոնաղի դալուն, հայրիկ
ջան (խմբապետը դուրս վաղէլ, յետ է գալիս): Անգես,
հայրիկ, էն մինթանէն բերել տամ, որ տեսնես
ու էն ու զեօրայ կտորը առնես:

ԳԱՍՊԱՐ:

Լաւ, լաւ, դէ բեր . . . համա չէ . . .
սմաւարը քցի, ետև:

ԹԱԳՈՒՀԻ, ուրախ:

Էս սհաթին (դուրս է լուսում):

ՏԵՍԻՎ, Է:

ԳԱՍՊԱՐ յետոյ ՎԱՐԳՍԵ ԱՂԱ:

ԳԱՍՊԱՐ, միայն:

Տեսնո՞ք . . . ըսէնց էլ բան կընի . . . ի՞նչ
անեմ, ճարս ինչ . . . Ախր ըսէնց պատիժք չի
ընիլ է . . . Ունես, չունես, հարցնողն ով ա,
պտի ընի, ընկերներից պտի ետ չման, թէ
ինչա—մօղա ա, այ զխկում ընի հէնց լիզուս
մօղա ա պտտում է . . . (Ֆիջոյ) Բանն էսս
որ՝ Վարթան աղէն մի հերձուած փիս բնու-
թէն ունի, որ իմացել ա թէ իմ ախչիկն էլ ա

էս մօզէքանց պոչը բռնում է, քարը ինքնիրան կճաքի ու էլ իմ ախշիկը չի յառնի իր տղին . . . ամա բայց թէ ինչ մարթիք եմ մէջ քցելով՝ էս բանը գլուխ բերէ, էն էլ Աստօձ գիտի (Լսոսմէ շան հաւոյ և դրսից նախասէնեռնի դասն Բայուելչոյ չոյն) ԸՆՏՐ . . . թէ ասեմ էկաւ: (Գնոսմէ դէպի դասուր, ներս է Տիսոսմ վարդան աղան):

ՎԱՐԴԱՆ ԱՂԱ, ծախտով:

Բանի իրիկուն, Գասպար աղա:

ԳԱՍՊԱՐ, ներս ընդունելով:

Այ բարով, հազար բարով ես էկէ, վարթան աղա, լեսը քեզ տեսնողի երեսը . . . համեցէք, համեցէք նստի: Ա՞նց ես, լ՞ու լաւ ես:

ՎԱՐԴԱՆ ԱՂԱ, նստելով:

Շնորհակալ եմ: Ինչ բարին հարցնենք, Գասպար աղա, ինչ կայ ինչ չկայ:

ԳԱՍՊԱՐ:

Սաղութէն . . . Անջաղ, անջաղ դու միլայաղ արիւր մեր տունը գալով:

ՎԱՐԴԱՆ ԱՂԱ:

Ախր դէ աշխարք ա, ժամանակ ա, սհաթ ա,

Գասպար աղա, ստոնք էլ մի չարխի պէս բան ես. հմի չարխը անջաղ անջաղ պտտեց, վախտը թամամեց, գալս հարգաւորեց, ես էլ ԸՆՏՐ . . . ըստեղ եմ:

ԳԱՍՊԱՐ:

Շատ ուրախ եմ վարթան աղա . . . որ արժան արեցիր մեզ (Միջոյ և համեստով շարունակել նորս խօսակցութիւնը) Ամա դրուստ քի աշխարքը ոնց որ մի չարխա . . . քանի քանի պտիտներ ա արէ ու ամեն մի պտիտում քանի հըզար միլիծնաւոր բաներ ա դուս քցէ սաղ ամբողջ երգրի վրայ ու ընենց տարած է . . . էդ բաներից թէ մի էրկուսը լաւ ա, ամա բայց մնացածը, քեզ ասեմ, կէս կապէկ չաժի . . . մնացածը բիրաղի տեղովը անաքանդութիւնա . . .

ՎԱՐԴԱՆ ԱՂԱ:

Բն, բն . . . շատ դրուստ ես ասում ես ու իմ Ֆոքին, այ ասեմ . . . որ ասիր միտս ընկաւ . . . նոր, գալիս, մի բան եմ տեսէ, մի բան եմ տեսէ որ՝ չեմ իմանում թէ ոնց ասեմ, լիզուս էլ չի պտտում . . . եանի . . . եանի քեզ ասեմ հերսս տուեց գլուխս:

ԳԱՍՊԱՐ:

Խէ՛ր ըլի:

ՎԱՐԴԱՆ ԱՂԱ:

Գալիս եմ դպա գէսը՝ տենեմ ըհը՝ մի կնիկ
դուանը կաննած, էն էլ ախքատ կնանքոնցից . . .
հաքին ասա ինչ . . .

ԳԱՍՊԱՐ:

Հը՛:

ՎԱՐԴԱՆ ԱՂԱ, մեծ նշանակութիւն տարով:

Ճլա՛նէլ մինթանա: Ախպեր ես լաւ զիտեմ
որ տանը ուտելու հաց չունեն է՛, ուտելու հաց:

ԳԱՍՊԱՐ, դառը ծիծաղով:

Մոյդա ա:

ՎԱՐԴԱՆ ԱՂԱ:

(Ս.յո Բառի մէրայ շահադանց ծիծաղաւով, որոյ վերջը
դաստնու՛մէ հող) Դրուստ քի մոյդա ա, շատ լաւ
ես կպցրէ ես իմ Ֆոքին: Ախր էս ինչ անա-
քանդուլթէն ա, ախպեր, էս ինչ ցինքազու-
թէն ա, ախր մեր էրևանին ինչ կսպի էս
թաւուր մօղէքը . . . (կրտով) Բազի մարթ էլ
կայ, որ խելքը կնկանը տանուլ ա տալի ու . . .

ԳԱՍՊԱՐ, առանձին:

Չասեցի՞ . . . չեմ իմանում ինչ քեօփակն ա՛,
Ամա դրուստ էլ ա ասում, ինչ ասեմ՝:

ՎԱՐԴԱՆ ԱՂԱ:

Բա . . . տեղից վեկենողը Փլանէլ մին-
թանա, չեմ գիտրմ, ճաքատի քորոց ու, խաչ
ու, բիլազուկ ու . . . ես թէ չէ չեմ գիտրմ
ինչ զահրու զեկումներից են խաբար տալի . . .
Ախր էս թաշախուսաներին մէջք պտի ընի որ
զիմանայ, թէ չէ:

ԳԱՍՊԱՐ:

Հալբաթ, Վարթան աղա, շատ դրուստն ես
ասում ես իմ հոքին:

ՎԱՐԴԱՆ ԱՂԱ:

Տօ ախպեր, էդ հլա լաւ, բա էս մեր զուլպին
ինչես ասում, որ էս էլ նոր ա մէյդան էկէ:

ԳԱՍՊԱՐ:

Էդ էլ էս տարուայ մօզան ա, Վարթան աղա:

ՎԱՐԴԱՆ ԱՂԱ:

Բա՛, էլ ասում ես . . . էն օրը, ինչ զոռով
զիւջով տարան ինձ նեքսե, ես էլ ասի թէ մի

գնամ տենեմ թէ էն ինչ գատ ա, որ էդքան գովում գովարանում են . . . զնացի . . . գնացի ու, ամա ոչ ընկեր էն գնալա . . . էրնէկ ոտս կոտրվել էր ու չէի գնացէ . . . ջհանդամ, գոնէ հանգիստ սրտով կմեռնէի էլա . . .

ԳՍԱՊԱՐ:

Ոնց . . . ընչի՞ հմար որ Վարթան աղա:

ՎԱՐԴԱՆ ԱՂԱ:

Որովհետեւ նրա հմար որ մեզ էն թաւուր տեղը չի՛ սազի, չի՛ . . . մեր դաս մարթի ինչ բանն ա ախր . . . (Ֆջոյ) Մտայ նեքսե ու ինչ . . . բիրդան ութ իննը տասը սոօլ բաց արած ու չորս դիհն էլ մեր անդա վաճառականները նստոտած . . . կարտ էին հաղում . . .

ԳՍԱՊԱՐ:

Բն, էդ էլ նոր մօդա ա, Վարթան աղա . . . մեր կնանքոնց լոտօիցն էլ անցկացաւ էդ:

ՎԱՐԴԱՆ ԱՂԱ:

Տօ մի ըստեղ լի, ըստեղ . . . Լոտօն ո՛ւր սրա առաչին . . . Մարթիքը հօ կարտն էին հաղում, նրանց կնանիքն ու ախչկերքն էլ մի

ահագին եքա զարում չորս պօլօլիկ նստոտած էին . . . սագանդարները ածում էին ու . . . նըրանցից մի քանիսն էլ պար էին գալիս . . . (պէլայած նայած էրեւին: Միջոյ) Ետե գնացի էն մէկէլ զարը տենեմ ընդեղ էլ . . . միթամ էն էլ մենձաւորների զարն էր . . . մուզուկէն զըթհազըթը քցել էր ու՛ մի քանի հայ ու ուս ախչիկ պարոններ ու խանրաջիներ, ամեն մէկը մի մի ջահել տղայ ճանգել էին ու՛ թե թեի վրայ դրած, դոշ դոշի կպած . . . միթամ պար գալիս . . . (Արամարհան հայեայտ եւ Ֆջոյ) ասա ինչ պար, պար հօ չէր ախպէր սատանի չարխի Փալակ էր, սատանի չարխիՓալակ . . . (Երեւոյնէլ) Ե՛ս որ էն դռան տակից չտեսայ . . . ո՞ր մի աչքովս չնկաւ էս . . . ոնց որ քար ու կարկուտ թափեն զլսիս, ոնց որ եռման ջուր ածեն վրես, ոնց որ սօդօ-գոմորի մէջ ընկնես . . . ստամինիրս զըճտացրի ու փորս բռնեցի ու, եալա . . . էն օրվանից դէսը, քու արեւն եմ ասում, հլադա խելքս զըլխս չի էկէ:

ԳՍԱՊԱՐ:

Վայ, վայ ոռզգեար, վայ ոռզգեար . . . Տէս ինչ տեղն ենք հասէ . . .

ՎԱՐԴԱՆ ԱՂԱ, մի փոքր հանդարդելով:

Բն, ախպեր . . . էլ սրանից ետև ինչ պտի
ընեն մեր ըրեխեքը . . . (Երկարացնելով) Էն գլու-
պից էկայ տուն թէ չէ, ձեռաց մեր ըրեխուն,
Աստօձ քունն էլ պահի, ասացի որ՝ հըրձ . . .
չնեմ չիմանամ որ էն թաւուր տեղ ոտդ դնես
հա . . . թէ չէ էլ աչքիս չերևաս . . . (Բար-
կաւարդ գայլով և արամները դրձարացնելով) Ը՛հմ . . .
ես էնթաւուր խիզան ունենամ, որի բերնից ես
գլուպի ես մօզի անում լսեմ է՛, Աստօձ վկայ ա,
սր, մի ոտը կդնեմ ոտիս տակը, մի ոտն էլ կը-
բռնեմ ու (չոյց արելով) ինձ Վարթան աղա կա-
սեն, ձեռաց էրկու կտոր կանեմ ու պատեպատ
կամ ու ընենց բանֆոքի կանեմ . . . Չհան-
դամը գեօւր թէ սիրիւր կտանեն . . . ես թէ
չէ մի կտոր մարգեամուշ ա, կուտեմ ու չեմ
ուզե որ էս թաւուր բան ես տեսնեմ, ես լսեմ,
երկնային արարիչ Աստօձը զիտենա:

ԳԱՍՊԱՐ, առանձին:

Կուժ քեզ ասեմ, կուլա դու լի (Նորան)
հալբաթ Վարթան աղա, մեզ ըտոնք չի սազի,
չի՛: (առանջին) Ես ինձ էի իմանում, ամա սա ինչ
կծու սխտորն ա (Երկէն լափարարով) պա պա պա

. . . (Նորան) էդ ես տում Վարթան աղա,
ախր ամենքն են ըտենց է՛ . . . էլ ախ-
քատ ու հարուստ չկայ, քոմմա, բերաղինն էլ
հէնց էդ ճանպիհն են բռնէ ու ընենց էլ գնում
են . . . ամա բայց թէ որտեղ պտի բարակի
դեռ հալա մալում չի . . .

ՎԱՐԴԱՆ ԱՂԱ:

Իմ ախլա էլ էդ ա է, ախր ես էլ եմ էդ մե-
խին խփում է: Ախր հէնց վասն ըտուր խաթեր
հմար ա, որ քեզ հեռ ուզումեմ բարեկամու-
թէն անեմ է . . . չունքի դու էլ իմ սիրան ու
զեօրա մարթ ես (առանջին) Չէ, սա էլ ա իմ
խասեաթին էրեւմ, ախչիկը հօ, իմ ուզածը
կընի ու իմ ուզածը . . .

ԳԱՍՊԱՐ:

Մենակ էդ չի, էդ, Վարթան աղա, մեր էս
աշխերաներն էլ են ախր ղալբացէ, մեր էն պը-
տիկ հառամդաղին իրեք սհաթ ա տեղ եմ ղը-
կէ, ընչանք հմի դեռ հալա չի էկէ, էն օրն էլ,
գնում էի բազարով, տնեմ հեռուանց հեռու,
մեր փուշ փչացածը, մօտացել ա էն թուրք Չա-
ֆարդուլուն ու մի շահու բամբակ ա առնում,
առնելուց ետև Վարթան աղիս ասեմ, էն թուր-

քին ասեց թէ բամբակը ճխտի (կոտորած կնիւ, յոյս որոշ կոտորածով չեւր եւ հոսոր խրելով յետեւի կողմէն կնիւ ետեւին) ըստի, չունքի, ասումնա, բազարից բանըման պտի առնեմ, էլ բամբակին տեղ չի ըլնիլ դնելու, համէլ ցուրտ՝ ա մի քիչ մէջքս տաք կպահի, դու մի՛ ասիլ՝ դա առաջուց տեսել ա որ դախը բաց ա, փողով էլ լեքը . . . էդ ֆանդով էլ ուզում ա փող սպարայնի նրանից . . .

ՎԱՐԴԱՆ ԱՂԱ:

Քու էդ աշկերտը:

ԳԱՍՊԱՐ:

Հա, հա, մեր աշկերտը: Ինչ կասես, որ էն թուրքն էլ բանից բեխաբար, ծիծաղալով, իր հարեանին «գետր բունի նէջա փալանըրամ» ա ասում ու բամբազը ճխտում վեղը: Նա էլ առաջին, ըսենց կուսցած (յոյս է որոշն չեւր) եազազ եազազ, ըսենց, փողը դուսատալն դախընց . . . Սրան ինչ ես ասում:

ՎԱՐԴԱՆ ԱՂԱ, շոտպա:

Ետե՞:

ԳԱՍՊԱՐ:

Ետե էն որ, մտեցայ թուրքին ասեցի. այ դաստիկալ, չինդի սան բունի փալանըրասն, ետդ-

սա բու սանա՞ նոր գեադին բունել եմ, մի լաւ քոթկէ ու փողերը ձեռից խլէ, տուէ էն մարթին ու իրան էլ տուն ղըկէ: Ա՞յ, որ բանի ես ղըկում ընչի են գնում: Էս էլ իրան ու գետրա մոդա ա:

ՎԱՐԴԱՆ ԱՂԱ, անհամբերութեամբ:

Բաս ետե՞:

ԳԱՍՊԱՐ:

Ետե . . . էլ ինչ ետե՛ ըտէնց արեցի էլն:

ՎԱՐԴԱՆ ԱՂԱ. ատամերը ղրճտեցնելով:

Տօ դուս արա է, աօ տանիցդ կորցրու է՛ . . . էդ թաւուրներին խի՞ ես պահում ախր:

ԳԱՍՊԱՐ:

Հենց օրն էքուց պտի դուս անեմ: Բա, Վարթան աղա, այ էս էլ քեզ նոր մոդա . . . Արթ (վեպեմալով) մի տեսնեմ ինչ էլաւ էն փուշ վըլացածն է՛ . . . (գնումէ) հմի էս սհաթին դալիս եմ:

ՏՆՍԻՒ Ը.

Ք Ա Ր Դ Ա Ն Ա Դ Ա յեանյ Թ Ա Գ Ո Ւ Հ Ի:

Վ Ա Ր Դ Ա Ն Ա Ղ Ա, գլուխը շարժելով:

Աշկերտն ա ասում, աշկերտը . . . որ մի բանն ա գրուստ էս այամի, որ էդ գրուստ ընի. էլ աշխարքիս էրեսին ամօթ հայա չկայ, (չեւերը երար չեւելով) վերացել ա վերացէ . . . հմի ոչ կնանիքը իրանց տղամարթի պատին են իմանում, ոչ ըրելսեքը իրանց ծնողների, ոչ աշակերտները իրանց աղէքանց, ոչ առուտուրականը իրա առուտուրի, ոչ էլ արհեստաւորը իրա արհեստի . . . էլ մենձ ու պուճուր չկայ . . . ամենքն էլ իրանց հմար աղա են, ամենքն էլ իրանց գլխի ու խօսքի տերն են . . . : Ծոմ ու պաս պահեն էլ վերացաւ, եգեղեցի գնալն ու մում վառելն էլ վերացաւ, էս էլ վերացաւ, էն էլ վերացաւ . . . մի խօսքով ամենն էլ վերացաւ . . . ախր էս ամենն էլ մօղի շնորքն ա, ախր ամենքն էլ մօղի ետեից են ընկնում չէ . . . իրար մտիկ անելով ինչ ասես որ չանեն . . . Աստուածը

վկայ ա, որ մի մենձաւոր, ես նրա կնիկը մի աղուեսի պոչ ցից անի գլխին ու ասի մօղա ա, Ֆռանգատանից ա էկէ էս մօղան է, կտեսնէք բերադինն էլ ունեն նրանից, քոմմա, բերադինն էլ ցից պտի անեն, թէ ինչ ա՝ մօղա ա, Ֆռանգատանից ա էկէ . . . Չէ որ աշկերտների ետանալն ու արարմունքներն էլ իրանց մօղան ա . . . (խորհրտասր չեւով) ամա . . . էն Չուկողութէնով մենակ, որ սրանց մօղէն Ֆռանգատանից չն էկէ, սրանց մօղէն ռուզգեարն ա դուս բերէ, ռուզգեարը . . . (չար երասն ծիծաղ) Հայ գիզի ռուզգեար, հա . . .

(Երես է մտնում թաչկոտայով Թագուհին, մօղնի մինթանէն երկու ձեռքով բարձր բռնած, որը պատճառ է վնում Վարդան-աղի երեսը չտեսնելու):

Թ Ա Գ Ո Ւ Հ Ի:

ԱՅ, հայրիկ, ես էլ եմ սրանից ասում, տե՛ն . . . (Վեր է դնում Ռախոյի վերայ կոտանայով, նոյնպէս շնխորելով անծանօթին) Կատօյի մինթանէն ա, Թէկզուն ասեցի բերել տուեց . . . (յոյց պաշով) ԱՅ էս աբորկէքը, էս էլ ջերբը հայրիկ ջան, էս էլ կոճակները, էս էլ . . . (հոռամէ Ռախոյի վերայ)

ԳԱՍՊԱՐ, կանգնացնելով:

Եավաշ Ֆայտոն բերել տամ, աշկերազ հա-
զեր էկաւ:

ՎԱՐԴԱՆ ԱՂԱ,

Չէ, չէ, մնաս բարով (դոռս է Լուչում):

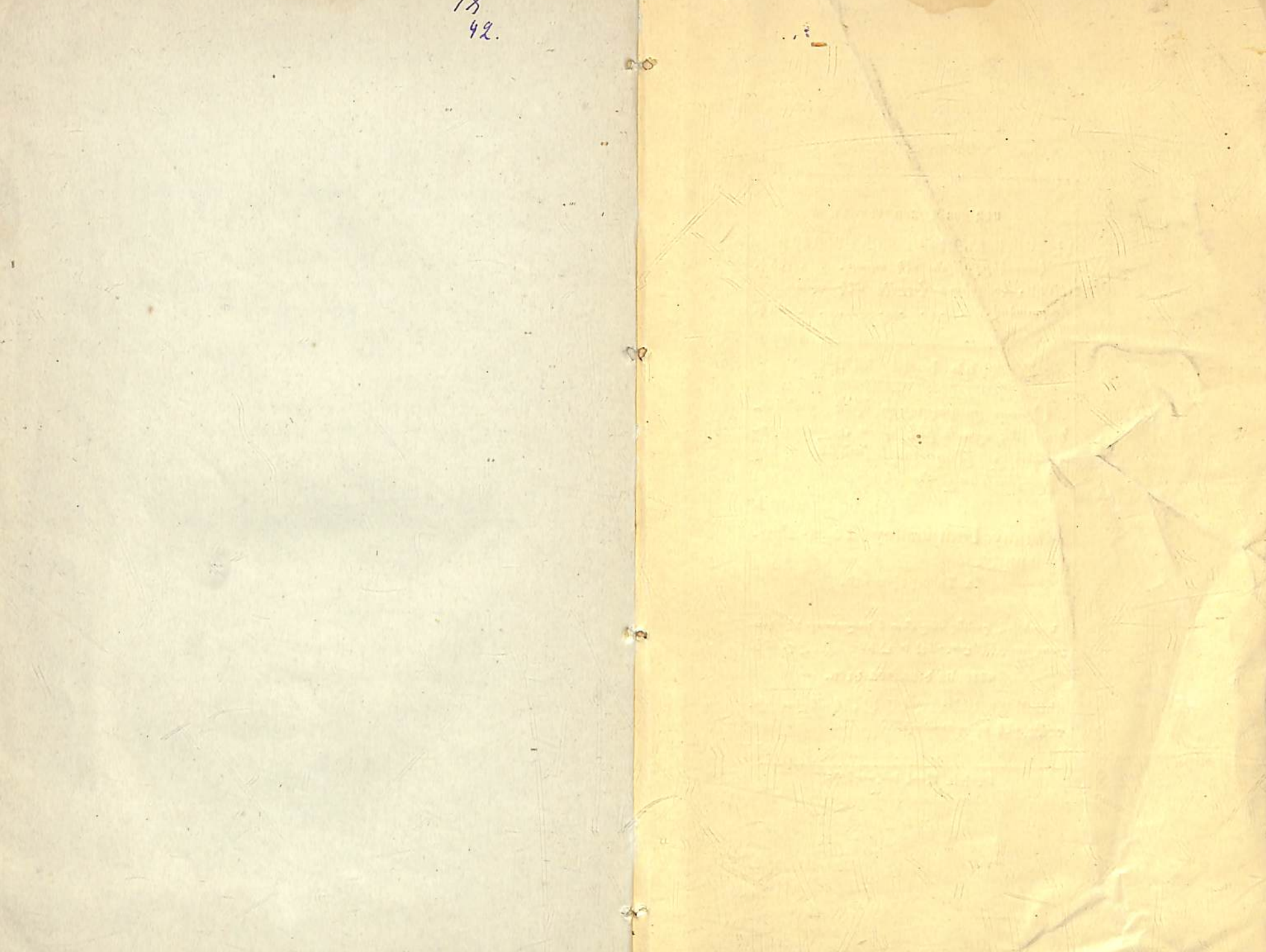
ԳԱՍՊԱՐ, ետևից:

Արաղ, Վարժան աղա, մի թաս արաղ . . .
սանջուն կկտրի . . . զնանց: (Մի փոքր մտած է ան-
գնած, երեսը կանարխիստներին դարձնելով, յանկարծ աշ-
քը ընկնում է Լուսինի վերայ փսած մեղմանային: Ձեռքը
չեռնի խփելով և սասաղ գալով) Պահ քու տղիս
տղան, այ ընչից ա փորացաւ կպէ . . . (սաս-
տիկ յոստայտոտ-լեւած է և բորկայած) Էս էլ քեզ
մտա . . . (անշարժ մտած է կնիգնած):

ՎԱՐԱԳՈՅՐԸ ԻՋՆՈՒՄ Է:

15
42.

ՄԵՋ ՄՕՏ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

ԷՆ ՉԱՐԷՍ ԻՆՉ կամ ԵՐԿՈՒ ՍԻՐԱՀԱՐ
 կատակերգութիւն մէկ արար . . . 35 կ.
 ՄՕԳԱ, կամեղիա — ՎՅԸԼԻՂ մէկ արա -
 բուածով 40 կ.

ԳԻՆՆ Է 40 ԿՈՊԵԿ

Օտար քաղաքացիք եթէ ցանկա-
 նան թէ այս և թէ միւս յիշած զըր-
 քոյինը թող բարեհաճեն զիմեղ
 մեզ հեռեւեալ հասցէով.

Въ г. Эривань
 Эмину Іакимовичу Теръ-Гри-
 горьянцу.

Въ Типографію его.

Կարելի է գտնել մեզ մօտ և խաչատուր Տէր Խա-
 չատրեանցի (ԱՆՆՈՒՄԵՆԻ ԽՆԷ) ՔՆԱՐԸ Գ. 45 կ.

ՊԱՅՏՐԱՍ Է ՏՊԱԳՐՈՒՅԵԼՈՒ.

ԿՈՒՈՒԱՊԱՏՃԱՌԸ ԵՍ ԷՒ, կամեղիա ՎՅ.
 ՂԵՎԻՂ մէկ արարուածով:

Տպութիւն Սիւսի Խաչատրեան:

